

TORGNY LINDGREN

Tarka Kartonlap

*Fil. Dr. Thomas Hård af Segerstad úrnak
Uppsalai Egyetem
Művészettörténeti Intézet*

Nem, valóban nem túl sokat tudok erről a Tarka Kartonlapnak nevezett festőművészeiről. Mindössze annyit, hogy rendszerint Lydia nénémnél lakott Norsjöben, a Karlshem Penzióban. Az emeleti csomagtárolóban festette a képeit. És nem vetette meg sem a sört, sem a brandyt.

Mielőtt munkához látott volna, vizet, cukrot, dextringet és burgonyalisztet kotyvasztott össze Lydia néni spartherdjén, majd a zavaros lébe – amelybe a csavargó Lövkvist nem egyszer belekóstolt – festékpórt kevert, amelyet előzőleg a norsjöi Festékboltban vásárolt. A képein látható sirályokat, hajóárbocokat és a sárga petróleumlámpa fényt azonban mindig olajjal festette, kis börtáskában tárolta az ehhez szükséges tubusokat.

Ha jelen volt, Lydia néni persze sohasem szólította Tarka Kartonlapnak, hanem szigorúan csak Herman művész úrnak. Merthogy Herman Andersson volt a polgári neve. A lakbért természetben fizette, egy hét kosztért és kvártélyért két festményt adott. A fizetséget Lydia néni minden alkalommal így nyugtázta: Azt hiszem, ez a legcsodálatosabb festmény életemben. A néni tragikus sorsú nő volt, erről azonban ő maga nem tudott, ezért volt boldog.

Mindig két hatalmas, meleg étellel teli fazék állt a tűzhelyen, a lakók ebből csillapíthatták éhüket. Tüdőkása, borsólevés, hagymás, tepsiben sült bifsztek, káposztapuding, Holmlund-féle kolbász barnamártásban, májragu,

húslében sült disznókolbász, rénszarvaskaparék-kása, krumplileves póréhagymával. És a néni lakói éhenkórászok voltak mindannyian: a Rozsdamentes Karlsson, a Dícsérjűkazurat Blomkvist, aztán Bergman, a drótos Lindgren, a rövidáru-nazarénus Bruhn, vagy Persson, az örebrói képeslapügynök. És persze Tarka Kartonlap.

Most Lydia néni halálos ágyánál ültem. Ezerkilencszázhatvan október elsejét írtuk. Másnap már meg is halt. Elhoztam egy képet a Karlshem Penzióból, az ágylábunk támasztottam, hadd lássa. A festmény tükörsíma vízen sikló evezős csónakot ábrázolt, jobb felső sarkában a napkorong, bal sarkában a holdsarló, a kettő közt tucatnyi csillag hunyorgott. A háttérben hó lepte a hegyeket. Úgy rémlik, ült valaki a csónakban.

Ha nem éri szélütés, a néni most is a spartherdnél áll és marhapörköltet főz Olle Karlssonnak, az utolsó nazarénusnak. Ezerkilencszázötvennégy őszén ürült ki Olle vulkánfíber bőröndje, elfogyott a temérdek cernagombolyag, csipke és gumiszalag, és ekkor beköltözött a Karlshem Penzióba. Többnyire a néni szobájában aludt, az alkóvban. A szűk, kis beugrót keresztelték el alkóvnak, a konyha és az utcai bejárat között, itt állt a néni ágya, fölötte festmény díszítette a falat, a festményen hatalmas vitorlás hasította egy kis felső-norrlandi erdei tó vizét.

A néni látó félszemével figyelte a festményt.

Különösen egy dologra emlékszem, de nagyon pontosan, szólt. Arra viszont nem, hogy mikor történt. Egy biztos, a háború alatt.

Melyik háború alatt? kérdeztem.

Hát az utolsó alatt, válaszolta. Tudod, amikor mindenben a válságbizottság dirigált.

Svéd irodalom az ezredfordulón

Folyóiratunk harmadszor jelentkezik svéd irodalmi összeállítással: ezúttal az ezredforduló terméséből nyújtunk át olvasóinknak némi ízelítőt. Köztudomású, hogy svéd nyelvű irodalom két országban születik, Svédországban és Finnországban, az utóbbi hivatalosan is két nyelvű, mintegy 300 000 svéd ajkú polgára (a teljes népesség hat százaléka) a délnyugati és a közép-nyugati partvidéken, valamint a szigetvilágban (elsősorban Ålandon) meghatározó. Az itt szerepeltetett alkotók, valamennyien a mai svéd kispróza kitűnőségei, különböző korosztályokat képviselnek, ebből ered témáik, nyelvhasználatuk különbözősége. Közös bennük az élet és a halál, az öregség és a gyermekkor örömeinek és gyötrelmeinek megéjtően szép ábrázolása.

J. B.

Bal oldalára csaknem teljesen megbénult, alig lehetett látni a pupillát a petyhüdt szemhéj alatt, bal karja tehetetlenül hevert a csípőjén. Jobb kezével azonban úgy hadonászott a kórházi takaró fölött, mintha egy boszszantóan szeszélyes rovar akarna elkapni.

Szörnyű, hogy nem emlékszem rá, pedig nekem mindenkinél jobb volt az emlékezetem, dohogott.

Azon a napon épp a konyhaasztalnál állt, erre pontosan emlékezett. Ezt az egyet nem lehet elfelejteni. Három sertécsülköt főzött, gondolta, később lefejtí róluk a húst, a borsó már rotogott a tűzhelyen.

Ekkor toppant be Jenő herceg. Hármat koppintott az ajtón, mielőtt belépett volna.

A néninek fogalma sem volt róla, ki a jövevény.

A helyedre! kiáltott Lydia néni. A helyedre!

Mire Jenő herceg vigyázzba vágta magát.

Pedig a néni nem neki kiáltott, hanem a Lola névre hallgató dán dognak, amelyet fizetségképpen hagyott rá egy bodeni nazarénus. A kutyát az illető úr Burträsk mellett, Bygdsiljumban lopta.

Ha van kedve, üljön le, vetette oda a néni Jenő hercegnek, akit – mint mondtam – nem ismert fel. Ha meg kávé óhajt, szolgálja ki magát, ott van a tűzhelyen. A sertécsülköt Bjurselében vettem, mostanában valahogy soványabbak a csülkők, mint azelőtt.

Jenő herceg leült az ajtó mellett álló fonott székre.

Egyébként miben segíthetek? kérdezte Lydia néni.

Néhány éjszakára keresek szobát, válaszolta a herceg.

Táskáját letette a földre maga mellé, a táska sötét bőrből készült, vörösréz zsánerekkel.

Minden szobám foglalt, válaszolta Lydia néni. Olyan csehül állok, hogy még Bruhn rövidáru kereskedőnek is – aki pedig igen finom ember! – a zárt verandával kell beérmie.

Ennél a pontnál a norsjői ispotályban fekvő néninek eszébe jutott, hogy a dolognak májusban kellett történnie, hisz Bruhn nem fázott a verandán. Kissé habogva, de érthetően beszélt. Megkérdeztem, tudja-e, miért utazott Jenő herceg épp Norsjöbe? Nem, ezen sem akkor, sem később nem csodálkozott, nem töprengett rajta különösképpen. Igazán nagyszerű, hogy így történt, de nincs benne semmi rendkívüli. Nyilván torkig volt Stockholmmal, ezért szökött ki az udvarból, a család meg a sok udvari móka elől, ezért hagyta ott Waldemarsuddét és a festményeit, amelyeket sohasem sikerült befejeznie. Mindez tökéletesen érthető, szólt a néni, engem is gyakran fogott el ilyen érzés.

Amikor viszont a sertécsülökről a jövevényre emelte tekintetét, különös részvét ébredt benne a férfi iránt,

aki gyűrött, fekete öltönyben álldogált a konyha közepén, mellényén jó néhány zsírpecsét díszelgett, és erősen izzadt. A néni nem akarta megkérdezni tőle, mivel házal, nem volt szokása faggatózni. Feltételezte, hogy előfizetőket gyűjt, talán egy könyvre, mondjuk a *Västerbotteni Villatulajdonosokra*. A megrendelőtomb bizonyára ott lapul a kézitáskájában.

Aztán eszébe jutott, hogy csinál egy szendvicset, és kitesz egy csésze kávé az ablakhoz legközelebb álló asztal sarkára. Úgy látta, ízlik neki a kávé. Igaz, a reggeli zaccból főzte, de nem kellett szégyenkeznie miatta.

Érdekelheti mindez a modern művészettörténetet? Nos, én csak arról számolhatok be, amit tudok.

Ez után a néni megnedvesítette a konyharuha csücskét, és kidörzsölte a Jenő herceg mellényén díszelgő foltokat. Fontos ugyanis, hogy egy ügynök mindig csinos és tiszta legyen, másképp nem köt üzletet.

Köszönöm, szólt Jenő herceg, igazán kedves öntől.

Nehezebb dolgom lett volna, ha tejszínes lett volna a szósz, jegyezte meg Lydia néni. De csak cukros lé volt.

Nos, beszélt tovább Jenő herceg, az ön panzióját a bastuträski buszon ajánlotta egy ismeretlen úr. Forduljon csak Lydia kisasszonyhoz, szó szerint ezt mondta. Mert hogy az ő házában mindenkinek jut hely.

Valóban ezt mondta? kérdezte Lydia néni.

Így ahogy mondom, válaszolta Jenő herceg. Szórol szóra.

Hát... kétség kívül egy heverő még van az alkóvban, mondta Lydia néni. Az enyém.

Igazán remek kávé, állapította meg Jenő herceg, miközben hangosan szüröcsölt. Kítűnő! Micsoda aroma!

Végüliségben én a konyhai szófán is elvagyok, szólt Lydia néni. Korábban is előfordult már.

Csak hogy én a világért sem akarom megfosztani a kisasszonyt az éjszakai pihenéstől, tiltakozott Jenő herceg. Egy ilyen létesítmény igazgatásához üde és kipi-hent főnöknőre van szükség.

Hirtelen fölkapta a fejét, beleszimatolt a levegőbe. Lydia néni azt hitte, hogy a borsóleves illata izgatta fel.

Úgyis rossz alvó vagyok, mondta. Fél éjszakákat ébren töltök.

És nem túlzott. Alvászavarai miatt időnként orvoshoz kellett fordulnia. A doktor hosszú sétákat javasolt. De hát mikor sétáljon? És hova?

Na igen, válaszolta Jenő herceg. Ebben az esetben talán tényleg igénybe venném. Ha valóban nem okozok vele túl nagy kényelmetlenséget.

Vannak kuponjai? kérdezte Lydia néni.

Tessék? csodálkozott Jenő herceg.

Élelmiszerjegye!? Kuponja!?

A jövevény a sertécsülökre meredt. Lydia néni látta, mennyire erőlködik, hogy ezt az egyszerű kérdést megválaszolja.

Hát, nyögte ki végül. Hát persze. Hisz ez a dolgok rendje.

Felállt, összevágta a bokáját, és könnyedén meghajolt.

Ígérem, szólt, becsületszavamra elküldetem a kuponokat.

De sokszor hallott már Lydia néni efféle ígéreteket! Jó, jó, bólogatott. Rendben van.

Előszedett egy tiszta lepedőt, megágyazott, becipelte a jövevény kékításkáját, és a paplanra tette, éjjeli szekrény ugyanis már nem fért be az alkóvba.

Kórházban vagyok? kérdezte a néni.

Ott, válaszoltam. Pihened kell.

Az a doktor, tudod, aki rá akart beszélni, hogy sokat sétáljak, már nem itt dolgozik?

Hát persze, hogy nem. Bizonyára rég megszabadultak tőle.

Az jó, mondta a néni. Nagyon jó.

Végül is megérkeztek a kuponok Stockholmból? faggattam.

Meg, meg, ebben biztos vagyok. Egy óriási boríték érkezett Stockholmból, tele volt kuponokkal. Feladó sehol, úgyhogy ha lett volna pénzem, minden élelmiszert megvehettem volna Norsjőben. – Nyilván a nála lakó ügynökök tették rá a kezüket, ők üzleteltek a kuponokkal. Kint üldögéltek a ház előtt a napon, és osztozkodtak, Tarka Kartonlap sem festett egy álló hónapig.

Ugye ma már nincs szükség kuponokra? tűnődött a néni. Ha nem tévedek, ezerkilencszázötvenhatot írunk, vagy még többet?

Ezerkilencszázhatvanat, válaszoltam.

Mit gondolsz, fáj valamim? kérdezte a néni, miközben jobb kezével igyekezett megtörölni a száját.

Remélem, hogy nem, válaszoltam.

Azt hiszem, tényleg nincsenek fájdalmaim, szólt.

Azon a háborús májusi napon Jenő herceg Lydia néni nyomába eredt. Megállt az alkóv bejáratánál, nézte, hogyan ágyaz. Időnként fölemelte a fejét, tágul orrcimpáival szimatolt bele a levegőbe, és közben csodálkozó arcot vágott.

Szegfűszeget meg kakukkfűvet tettem a borsólevesbe, jegyezte meg Lydia néni.

Értem, mondta Jenő herceg. De hát az kell bele.

Alighanem a szegfűszegnek van ilyen erős illata, mondta Lydia néni.

Lehet, szólt Jenő herceg. De árulja el nekem, Lydia kisasszony, jól érzem, hogy ebben a házban festékszag van?

Az bizony elképzelhető, válaszolta Lydia néni. Az ilyet nem tudni pontosan.

Megengedi a kisasszony, hogy kiderítsem? kérdezte Jenő herceg. Hogy körülnézzek?

Tessék csak, válaszolta Lydia néni. Nekem nincsenek titkaim.

A jövevény összefonta kezét a háta mögött, előregörnyedt, akár egy vadászeb, körbejárta a konyhát, az étkezőt és a belépőt, körbeszimatolt a hideg éléskamrában, majd kilépett a hallba, és ott egyértelműen szagot fogott. Gyorsan fölkapaszkodott a lépcsőn, az emeleti hallban ki kellett fújnia magát, még a homlokát is megtörölgette a szivarzsebében lévő zsebkendővel.

A csomagtároló ajtaja nyitva volt. Tarka Kartonlap dolgozott a helyiségben.

Jenő herceg megállt a küszöbön. A szobában kartonlapok hevertek szanaszét, az asztalon, a padlón, a székeken. Az ablaknál lévő robusztus festőállványról vakrámára feszített vászon nézett szembe a belépővel. Tarka Kartonlap egyik kezében festékkel teli üveget tartott, a másikban egy legalább egy hüvelyk széles lapecset. Éppen egy eget mázolt.

Jenő herceg krákokogott.

Nocsak, szólalt meg Tarka Kartonlap. Már kész is a borsóleves?

Még csak rotyog, válaszolta Jenő herceg. És a sertécsülkökről félig le van faragva a hús.

Ha festek, mindig megéhezem, szólt Tarka Kartonlap. És megszomjazom.

Megéreztem lentről a festékszagot, szólt Jenő herceg. És nem bírtam ellenállni. Bocsásson meg, de engem vonz a festék.

De hát ennek nincs is szaga, szólt Tarka Kartonlap. Nincs benne más, csak dextrin, cukros víz meg burgonyaliszt.

Minden festéknek van szaga, szólt Jenő herceg. A cínóbernek is. A kobaltnak is, a karmazsinnak is, a festőbuzsér-lakknak és a zöld umbrának is. Ugyanígy a krómsárgának, a cinkféhérnek és a fenyőkoromnak. Minden festék festékszagú.

Ez ultramarin, szólt Tarka Kartonlap. Ecetsavat tesz hozzá, hogy egyenletes legyen. Három, négy vonással megfestem az eget.

Nem is tudtam, szólt Jenő herceg, hogy ilyen egyszerű.

A művészetkedvelőket, szólt Tarka Kartonlap, nem érdekli, miként készül a kép. Számukra csak a késztermék érdekes.

Remélem, nem zavarja a jelenlétem, szóljt Jenő herceg. Nem szeretnék tolakodni.

Egy cseppet sem zavar, mondta Tarka Kartonlap. Nincsenek titkaim. Képet csak egyféleképpen lehet festeni.

Tarka Kartonlap a térdén csúszkálva festett a földön heverő kartonlapokra; ha pedig épp nem foglalta le a Jenő herceggel való társalgás vagy a festés, füttyő-részett néhány taktust *Az avestai zuhatag morajlásából*.

Mire a helyére került az ég, az üvegben lévő festéknek majdnem a fele hiányzott.

Ide nézzen! szólalt meg a festő, és a kezében lévő üveget Jenő herceg orra alá tartotta. Ha én ezt itt feltöltöm cinkfehérrel meg némi fenyőkorommal, a festék pontosan elegendő lesz a tófelület megfestéséhez. Az igazi művész pontosan a kép befejezésekor fogyasztja el a hozzávaló festéket.

Így is történt: kevés festékport kevert el az üvegben, és mire a kartonlappal végzett, a festékes tégely kiürült. A képen hullámozó tó vize csaknem elérte az égboltot.

Jenő herceg hátrált néhány lépést. Különös, mondta. Különös.

Tarka Kartonlap közben az állványon lévő vásznat is telefestette égbolttal és vízzel.

Micsoda vászon! rikkantott Jenő herceg.

Ismertem egy művészt Vännäsben, szóljt Tarka Kartonlap. Abbahagyta a festést. Tőle kaptam a vásznat. Lindkvist volt a neve.

Szép vászon, állapította meg Jenő herceg. Remek anyag. Príma kanavász.

Az a pasas arcképfestő volt, szóljt Tarka Kartonlap. Valószínűleg nem telt neki rendes kartonlapra.

Ekkor kiáltotta el magát Lydia néni a hallban: Vacsora! Vacsora!

Mind előbújtak az odújukból, már régóta érezték a borsóleves illatát.

Reggelre, szóljt Tarka Kartonlap, minden megszárad, az ég is, meg a víz is.

Étkezés után a társaság egy darabig üldögélt még az ebédlőben, mindenki világos sört ivott, hozzá Rozsdamentes Karlsson kockacukrot kínált.

Jenő herceg sorra odalépett mindenkihez, bemutatkozott, azonban a nevét senki sem értette. Végül is Bruhn, a rövidárkereskedő döntötte el, hogy fogják ezen túl szólítani.

Örsén úr,¹ szóljt Bruhn. Azt hallottam, hogy ma megtekintette Tarka Kartonlap műtermét?

Bátorkodtam megtekinteni, válaszolt Jenő herceg. Mivelhogy tárva-nyitva volt az ajtó. Így véletlenül megéreztem a festékszagot.

A művészetnek, jegyezte meg Lydia néni, aki előtt szintén egy palack világos sör állt, mindenki számára nyitottnak kell lennie.

Jól sejtem, kotyogott közbe Engdahl csipke- és hímzéskereskedő, hogy már Örsén úr is próbálkozott festégetéssel?

De még mennyire, felelte Jenő herceg. Csakhogy a festményeim soha nem lettek olyanok, mint amilyenek szerettem volna őket.

Szerénységem, szólalt meg Danielsson biztosítási ügynök, hosszú ideig üvegkancsókat csiszolt. De túl gyakran összetörték.

Ez már csak így van, állapította meg Tarka Kartonlap. Az emberek azt képzelik, hogy festeni egyszerű dolog. Olyan, mint, mondjuk, fát vágni, vagy árkot ásni. Fogalmuk sincs a szakmai titkokról.

Jenő herceg elégedetten kortyolgatta a sörét. Cukrot nem evett hozzá. Lydia néni gyanakodva figyelte: új lakója köztük üldögél, valahogy mégis kilóg a sorból. Időnként igazít egyet a ruháján: a nadrágja élén, a nyakendőjén, a kézelőjén, a kabátujján.

Ez az én művészetemhez képest smafu, szólalt meg Olle Karlsson. Én a hátamra szerelt tangóharmonikán is tudok játszani. Amennyire tudom, ez minden művészetek legnehezebbike. Merthogy valósággal kitekeredik az ember vállá és csuklója.

Ő volt a Karlshem Penzió utolsó lakója, még akkor is ott lakott, amikor már mindenki odébb állt. Tangóharmonikája is a panzió tulajdona volt.

Úgy, ahogy én, még senki sem játszott, tette hozzá. Tehetségesebb vagyok, mint Andrew Walter, Olle Johnny vagy Jularbo.

Azért a regényírás se semmi, vette vissza a szót Bruhn, a rövidáru-kereskedő. Merthogy a bátyám regényíró.

Különös, jegyezte meg Jenő herceg. Igazán különös. Örsén úr olvasni is szokott? érdeklődött Bruhn.

Előfordul, szóljt Jenő herceg. Ha ráérek.

Legutóbbi regényének arcképfestő a hőse, folytatta Bruhn. Főleg női portrékat fest, végigjárja a közép-svédországi uradalmakat, és egymás után örökíti meg a hölgyeket.

Szerintem a portréfestés tökéletesen fölösleges, jegyezte meg Tarka Kartonlap. Az embert le is lehet fényképezni. Festeni csak tájat érdemes.

Hát, szóljt Bruhn, ebben igaza lehet. Csakhogy a bátyám regényhőse amolyan boldogtalan piktör, aki egyre-másra beleesik a modelljeibe. És mert jóképű, hullámos hajú, fekete szemű fiatalember, többnyire viszonzásra találnak az érzelmei.

¹ Örsén: a svéd Eugen (= Jenő) név elferdítése

Némi vonzerőt a csipkék és a hímzések is gyakorolnak a szebbik nemre, vetette közbe Engdahl csipke- és hímzéskereskedő. Így aztán én sem lehetek biztonságban.

Bátyám regényhőse, folytatta Bruhn, egyre romantikus kalandokba bocsátkozik. Mindenütt megcsalt férfiek, féltékeny gavallérok, betegesen gyanakvó asszonyok! Gondolom, Örsén úr is sejti, hogy a könyv olvasója végül már merő aggodalom. Hja, ilyen a művészet hatása. Vajon megbirkózik-e a szegény portréfestő a súlyos problémákkal, kérdezzeti az olvasó, vajon tud-e ellenük védekezni?

Hát ez az, bólintott Jenő herceg, az ilyen kalandok mindig rossz véget érnek.

Nekem valami azt súsja, töprengett Lydia néni, hogy a piktor a könyv végén eldobja magától az életet. Ez volna az egyetlen logikus megoldás.

Ugyan! Hősünk vidáman éli az életét, mintha mi sem történt volna, vélekedett Rozsdamentes Karlsson. Ha belevaló, ezt a megoldást választja.

Jobban teszi, ha átszökik Norvégiába, szólt Franzén árnyképkészítő. Azt mondják, Norvégia megejtően szép hely.

Ugyan, vágott közbe Bruhn rövidáru-kereskedő. A regény nagyon derűsen végződik. Hőse az utolsó előtti fejezetben megtér, megtalálja Krisztust, és az utolsó fejezetben már csak oltárképeket fest. Gyülekezetről gyülekezetre vándorol, óriási sikere van a festményeivel.

Ez aztán hatásos, szinte hihetetlen befejezés! kiáltott föl Jenő herceg. Ki gondolta volna, hogy így végződik!?

Tudja, egy keresztény kiadó jelenteti meg a regényeit szólt Bruhn. Ezért minden regénye így végződik. Hogy úgy mondjam, ez náluk kiadói elvárás. Bár meg kell mondanom, hogy ezen még én, aki született pogány vagyok, is sokszor meghatódom. Szerintem – ez az igazi művészet.

Rövidesen az én képeim is felkerülnek a templomok falaira, szólt Tarka Kartonlap. Főleg az oldalhajókba meg a sekrestyékbé.

Üvegből itták a langyos sört, egyikük-másikuk időnként böfögött. Amikor a Bastuträskbe tartó esti busz elrobogott a ház előtt az úton, az egész épület beleremegett, és vele együtt remegtek a kvaterkázó nazarénusok.

Az igazi művészet mindig ki akar fejezni valamit, szólt Jenő herceg. És mondanivalóját nem a nézőnek kell kitalálnia. A művészet állandó vadászat, amelynek során a művész a világ lényegét próbálja megragadni, vagyis a művészet az élet értelmének szenvedélyes és szívós kutatása. A művészet végső célja pedig a világ sokszínűségének tudatosítása. A művész így próbál saját halandóságán úrrá lenni.

Ahogy mondja, helyeselt Bruhn rövidáru-kereskedő. Aki regényírásra adja magát, az egészen egyszerűen több szeretne lenni, mint a kósza szél.

Fő feladatunk az, folytatta Jenő herceg, hogy tisztán lássunk, és meg tudjuk ragadni a lényegét. Szerintem ez a művészet elsődleges feladata. Gyakran megesik, hogy a művész hirtelen rájön: egész életműve öncsalás és hazugság volt. Ilyenkor pedig olyan lelkiállapotba kerül, mint az átlagember, aki egy fájdalmasan tiszta pillanatában rádöbben, hogy az életének nem volt értelme. Hogy maga a lét értelmetlen.

Soha nem értettem, szólt Rozsdamentes Karlsson, miért olyan fontos, hogy az életünknek legyen értelme. Ez csak összekuszál mindent.

Lydia néni összeszedte az üres üvegeket, kivitte a konyhába, a mosogatópultra. Tudta, mielőtt lefekszik, még el kell mosogatnia a leveses tányérokat.

Jenő herceg követte. Amikor a konyhába lépett, Lydia néni a tűzifával megrakott kosár mellett állt, és az arcát törölgette.

De drága Lydia kisasszony, szólt Jenő herceg, csak nem sír?

Dehogy sírok, válaszolta a néni. Csak könnyezik a szemem. Tudja, folyton könnyezik a szemem.

Kimondhatatlanul szép ember volt, sóhajtott Lydia néni, és félig béna arca ellenére megpróbált mosolyogni. És mégsem ismerted fel, válaszoltam.

Még soha senki nem szólított Lydia kisasszonynak, válaszolta. Erről igazán fölismerhettem volna.

A lepedő csücskével megtörölgettem az arcát.

De hát honnan is tudhatná az emberlánya, hogy mi a valóság? sóhajtott a néni.

Lefogtam a kezét, amely ide-oda csúszkált a takarón. Hát persze, mondtam, persze. Majd elmúlik.

Lehet, hogy a szívem mélyén fölismertem, szólt. Csak épp önmagamnak nem merem bevallani.

De hisz nem akarta, hogy felismerjék, mondtam. Te csak azt tetted, amit ő akart.

Ezt jó volna följegyezned, szólt rám.

Fölróm, mondtam. Később.

Az ápolónő nyitott be, futó pillantást vetett ránk. Csak nem sír? kérdezte.

Dehogy, válaszoltam. Csak a szeme könnyezik. Ez nálunk családi vonás.

Lindgren drótos minden áldott este meghallgatta a rádióban a himnuszt, és csak ezt követően tért nyugovóra. Valaki, aki még fent volt, leoltotta a hallban a csillárt, és éjszaka lett. A „csillár” két izzóból meg egy világosbarna pergamenernyőből állt.

Ilyenkor Lydia néni is végigdől a konyhai szófán, de nem bírt elaludni. Lola, a dán dog addigra fölfalta az összes csontot, ami a sertécsülökből maradt, és lefeküdt a konyhaasztal alatt. Rettenő büdös volt. Az alkövből kihallatszott Jenő herceg szuszogása. Nem horkolt, csak fújtatott és szuszogott.

Lydia néni életét az álmatlanság nagyon megkeserítette. Valahányszor elaludt, arra riadt, hogy valaki a nevét kiáltja: Lydia! Lydia!

Néhány órát virrasztott, azután fölkel. Hozott két üveg barna sört az éléskamrából, a tűzhely lapja még meleg volt. Belekapaszkodott a tűznyílás fölötti acélfogyantyúba, az üvegeket a meleg platnira fektette, aztán ide-oda gurította. Ezt Tarka Kartonlaptól tanulta: a meleg állítólag fokozza a sör erejét. Fölhajtotta az első üveg tartalmát, az ajtó előtt filcpapucsba bújtt, és a különlegesen lágy, éjfél utáni fényben fölkapaszkodott a lépcsőn a raktártérbe.

Rengeteg égbolt és víztükör hevert szanaszét, a padlón, az asztalon, a székeken kiteragetett kartonlapokon. A kis, olajfestékekkel teli börtáskát ott találta az asztalon.

Lydia néni fogta az ecsetet, amely egy kiszáradt muskátli tövében lapult. Cinkfehéret és kobaltot talált a börtáskában.

És nekifogott. Halakat kezdett festeni.

Az ecset nyomán apró, keszeg halak születtek, többségük kék volt, vagy fehér, egyik-másik a vízfelszín felé tartott, mások lefelé merültek, volt köztük hering, vereszárnyú koncér, nagymaréna. Farokuszonyuk csaknem láthatatlan maradt. Lydia néni ezt követően a festőállványon lévő vászonhoz fogott hozzá, munka közben Schubert *A vándor éji dalát* fütyörészte, némelyik hal szemének megfestéséhez *Caput mortuumot* használt.

Végül megállt a festmények előtt, és eltöprengett. Szépek lettek a halak, és bár az alapozás meglehetősen sok festéket felemészített, igazán szépen csillogtak.

A néni visszapakolt mindent a börtáskába, az ecsetet egy zsebkendővel törölte le, amit a ruhája kivágásába tűzve hordott. Aztán leereszkedett újból a konyhába. Megitta a második üveg sört, végigdől a konyhai szófán, végre sikerült elaludnia.

Reggel a panzió lakói belapátolták tejjel és almalekvárral ízesített zabkásájukat. Jenő herceg és Tarka Kartonlap fölvonult az emeleti raktárhelyiségbe.

Jenő herceg azonnal észrevette, hogy valami történt éjszaka.

Úgy látom, halakat szült a víz, szólt a vászonra mutatva.

Tarka Kartonlap közelebb hajolt.

Nahát! Ilyen még sohasem történt, csodálkozott.

Úgy látom, heringek, folytatta Jenő herceg.

Egy egész raj úszkál benne, szólt Tarka Kartonlap.

A szemük némileg elszíneződött, állapította meg Jenő herceg. Azt hiszem, inkább csak annyi mondható el róluk, hogy halformájuk van.

Ahogy mondja, vágta rá Tarka Kartonlap, csakhogy egy vérbeli festő nem ijed meg a meglepetésektől. Egy festőnek mindig mindenre föl kell készülnie.

Odalent Lydia néni alighanem hozzálátott az ebédkészítéshez. Csattogott a húsbárd, csörömpöltek a tűzhelykarikák. A kutya csaholt.

Nem hiszem, hogy ezek a halak érdekelnék a nagyközönséget, szólt Tarka Kartonlap. Az ilyen túlzások esetén nagy óvatosságra van szükség.

És azt sem tudhatjuk, tette hozzá, nem úsznak-e tovább, ha szabad út nyílik előttük.

Nekikészült, folytatta a munkát.

Sajnos mindarról, ami Tarka Kartonlap festészetének mesterségbeli részét illeti, a legcsekélyebb felvilágosítással sem szolgálhatok. Fogalmam sincs, milyen festékeket, ecseteket és oldószereket használt. Aki ezeket látta, és így tudhatna róluk, mind halott. Feltételezem azonban, hogy az uppsalai Művészettörténeti Intézet birtokában van mindazoknak az elemző módszereknek, amelyek segítségével a technikai és anyaghasználati kérdések könnyedén tisztázhatók. Hisz a festmények fennmaradtak.

Ezeken lágyan lekerékített, hóborította hegyek magasodnak az égbolt felé. Festőnk a magashegység láncolata elé néhány alacsonyabb hegyet helyezett, ezeket párizsi kékre pingálta. A hegyek lábánál hol egy erdő, hol egy lápföld terpeszkedik, kifut egészen a víz széléig, a kép bal alsó sarkáig, onnan visszakanyarodik, és öblöt alkot. A szárazföld egy darabja ugyanis látszik a festmény alsó peremén.

Az előtérbe mindig két fajta fát helyezett: vagy fenyőt, vagy pedig lombos fákat.

Nem hittem volna, szólt Jenő herceg, hogy különbséget kell tennünk a különféle fák közt. Ahogy a jó öreg Schirmer tanította. Hogy másképp fest egy tölgy, másképp egy juhar, és megint másképp egy hársfa. És így tovább. A túlevelű fákról nem is beszélve.

Az én képeimen, magyarázta Tarka Kartonlap, kizárólag tárgyakat találni. A tárgyak viszont mindig valamit képviselnek. Hihetetlenül nagy a különbség a lét és annak ábrázolása között.

És minden fának megvan a maga egyénisége, tette hozzá Jenő herceg.

Nálam, folytatta Tarka Kartonlap, kétféle fát lát: lombosat és túlevelűt. Másra nincs is szükség. A vásár-

lók nem szeretik, ha összezavarják őket. Egy festménynek Felső-Norrlandban és Östergötlandban egyaránt hitelenek kell lennie.

Ez emberpróbáló feladat, szólta Jenő herceg, nem könnyű ilyen egyszerűen és természetesen gondolkodni.

Én már nem is gondolkodom, válaszolta Tarka Kartonlap. Csupán csűröm-csavarom a gondolataimat. Jönnék-mennek, ahogy nekik tetszik.

Két üveg világos sört hozott a konyháról. Egy darabig szóltanul üldögéltek.

Megengedi, szólalt meg Jenő herceg váratlanul, megengedi, hogy én is kipróbáljam?

Parancsoljon, szólta Tarka Kartonlap, itt minden van, amire szükség lehet, lásson hát hozzá! Csak azt ne higgye, hogy olyan könnyű munka ez, mint amilyenek látszik!

Köszönöm! hálálkodott Jenő herceg. Megígérem, hogy minden esetleges kárt megtéríték.

És festeni kezdett egy tölgyfát. Behelyezte a lápföld közepébe, a néző felőli oldalra, göcsörtös törzsű, öreg tölgyfa volt, részben száraz ágakkal, sötétzöld lombbal, az árnyékos helyeken kékes foltok derengtek, a fák déli oldalán a napfény apró, aranyszínű pöttyöket hagyott.

Ez alatt Tarka Kartonlap a saját képein dolgozott. Alacsony, piros házak és zászlótartó rudak jelentek meg a parton, itt-ott egy-egy sirály repült a víz tükre fölött, volt olyan tó, amelyre csónakot helyezett. Hol napkorongok, hol holdsarlók díszítették az eget, volt három tájképe, amelyen a nap és a hold remekül megfért egymással. Szóltanul dolgoztak, a herceg időnként fölsóhajtott, Tarka Kartonlap pedig le-leruccant a földszintre, hogy újabb söröket vételezzon az éléskamrából. Az állványon lévő képhez, amelyen a halraj úszott, egyikük sem nyúlt.

Így telt a nap. Végül, mikor a húslé, a hús, a burgonya, a hagyma és a karórépa kásává, illetve burgonyás vagdalt hússá állt össze Lydia néni tűzhelyén, és közeledett a vacsoraidő, Tarka Kartonlap kész volt valamennyi festményével.

Jenő herceg tölgyfája ezzel szemben még nagyon, nagyon messze járt attól, hogy bárki befejezettnek mondhatta volna. A herceg egy fonott széken ült az asztal mellett, egy csonka kartondarabot használt palettának.

Ettől féltém, szólalt meg Tarka Kartonlap, miközben figyelmesen megnézte a félig kész tölgyet. De megmondtam, mindjárt az elején.

Így igaz, bólintott Jenő herceg. Uraságod valóban megmondta.

Nos, szólta Tarka Kartonlap. Nagy baj azért nincs. Leküzdöttem már nehezebb akadályokat is, mint amilyen ez a juhar.

Ez nem juhar, hanem tölgy, tiltakozott Jenő herceg.

Egykutyá, közölte Tarka Kartonlap. Hagyja csak, majd én befejezem!

Lapocsetet és rongyot ragadott, és nekiesett a hercegi tölgyfának. Nem egész egy perc alatt közönséges lombos fává alakította, tökéletesen átlagos fává a többi átlagos fa között.

Köszönöm, hálálkodott Jenő herceg. Óriási megkönnyebbülés.

A kisujjamban van az egész, mondta Tarka Kartonlap. Már gondolkodnom sem kell rajta.

Megtették a maradék sört, és lementek enni.

Délután Bruhn rövidáru-kereskedő kerékpárra ült, üzleti útra indult Lillholmträskbe és Norrbrännába. Árukészletét, mint mindig, most is betette egy nagy, barna utazótáskába, azt pedig fölrakta a csomagtartóra. Vele egy időben Rozsdamentes Karlsson is útra kelt, neki a község túlsó felén lakó háziasszonnyal volt találkozója.

Akik otthon maradtak, végre ejtőzhetnek egy kicsit az ebédlöben. Olle Karlsson tangóharmonikán játszott, részben hagyományos módon, részben a hátára szíjazott zeneszerszámon. Lydia néni énekelt, előbb az *Emlékszel, milyen simogatóan csillogtak a habok?*, aztán az *Álom volt-e csupán, hogy egykor szíved választottja voltam?* kezdetű dalt adta elő.

Ezt a két dallamot egy Sibelius nevű dalköltő komponálta, magyarázta utólag Olle Karlsson. Engem egy zenerajongó tanított meg rá annak idején Sollefteå-ban.

Lydia néni nem kellett magyaráznia, hol tanulta a dalokat, hisz egész sor szívzaggató dal szerepelt a repertoárján. Furcsán mély és szomorú hangja tisztán és kellelmesen csengett, amikor énekelt.

Aznap mindenki korán tért nyugovóra. Csak Lindgren drótos virrasztott, ő a himnuszra várt. Éjszaka Lydia néni azt álmodta, hogy Jenő herceg életbiztosítást akar vele kötni.

Lydia kisasszony, szólta a herceg, önnek ez – hogy úgy mondjam – kötelessége.

De ha egyszer semmi szükségem sincs életbiztosításra, válaszolta a néni. Nem oly becses az életem, hogy érdemes volna biztosítani.

Ugyan, szólta Jenő herceg. Lydia kisasszony élete igenis hihetetlenül becses.

Ilyesmit soha senki nem mondott még Lydiának.

Szomjas vagyok, szólalt meg a néni. Kidugta a nyelvét, mutatta, milyen száraz.

Óvatosan itattam, nehogy kifolyják a víz erőtlen ajkai között. Az éjjeli szekrényen – nyers, zöld szagot árasztva – egy cserép muskátli állt. MIELŐBBI GYÓGYULÁST! – állt a cserépbe tűzött kartonlapocskán.

Eszméletemnél vagyok? kérdezte a néni.

Mindig is annál voltál, válaszoltam. És mindig is eszednél leszel.

Aludni szeretnék, mondta.

És még akkor sem jöttél rá, hogy Jenő herceg az idegen? kérdeztem.

Aznap még nem, válaszolta. De a rákövetkező napon kinyílt a szemem.

Másnap reggel Tarka Kartonlap és Jenő herceg fölfújta Lydia néni kerékpárjának gumitömlőjét. Tarka Kartonlap biciklijének hosszabb volt a csomagtartója, ezért arra szíjazták föl a már megszáradt festményeket. Aztán útra keltek.

Végigkarikáztak a Storgatanon, átvágtak az egész falun. Lydia néni kerékpárjának korábban elgörbült a kormányrúdja, ehhez azonban Jenő herceg hamar hozzászokott. Hällgren vágóhídjánál két tehén álldogált a kapufélfához kötve, a Café Runa mögötti sütőde előtt a pék tisztogatta a tepsiket; a temetőben, a halottasházhoz vezető emelkedőn pedig Bask, a templomszolga kezdett kiásni egy új sírgödört. Gázgenerátoros gépkocsik füstje szennyezte a tiszta és csípős levegőt.

Tarka Kartonlap és Jenő herceg komótosan taposták a pedált, öregek voltak mind a ketten, néhány év múlva már el is temették őket.

A falu szélén, Renström erdőkerülő házánál megálltak, kerékpárjukat nekitámasztották a házfalnak. Tarka Kartonlap leemelt egy festményt a csomagtartóról, és becipelte a házba.

Hedström, a suszter a konyhaasztalnál ült, előtte az asztalon a *Norra Västerbotten* hevert kihajtva. A négy falat két hímezett falvédő díszítette, semmi más.

Nagyszerű ajánlatunk van, szólt Tarka Kartonlap.

Nocsak, nézett fel az újságból Hedström cipésmester. Talán a Mellanå-i horgászengedéllyel kapcsolatban?

Ugyan, válaszolta Tarka Kartonlap. Annál sokkal, de sokkal értékesebb. Egy művészi alkotást ajánlunk megvételre.

Értem, szögezte le Hedström cipésmester. Szóval egy művészi alkotást.

Tarka Kartonlap odaállította Jenő herceget az ablak mellé, a festményt pedig kinyújtott karjára tette, hogy megvilágítsa a nap.

Soha vissza nem térő alkalom, erősítette meg Jenő herceg.

Kézzel festett kép, folytatta Tarka Kartonlap. A művész szignójával.

Azzal Hedström cipésmester mögé állt, és mintegy együtt nézegették a Jenő herceg karján pihenő képet. A *Norra Västerbotten* kihajtott számába pillantva Tarka

Kartonlap közben megtudta, hogy Monte Cassinót elfoglalták a lengyel és a brit csapatok. És hogy a kolostor romokban hever.

És mi volna az ára? kérdezte Hedström cipésmester.

Egy ilyen festmény értéke, válaszolta Tarka Kartonlap, voltaképp fölbecsülhetetlen. De mivel pillanatnyilag pénzzavarban vagyok, hajlandó volnék megválni tőle, mondjuk hat koronáért.

A művészet világa, vette át a szót Jenő herceg, alapvetően különbözik a pénz világától.

Hat korona bizony igen sok pénz, szögezte le Hedström cipésmester, de le nem vette volna tekintetét a képről. Három féltalp meg egy sarkalás.

Am kevés idő múlva így szólt: Persze ha jól utána gondolok, be kell vallanom, hogy sokszor jártam ezen a helyen. Sokszor megfordultam ezen a tóparton. Azokat a fákat például képtelen volnék elfelejteni.

Hát ez az! kiáltott föl Tarka Kartonlap. Ez az!

Tele volt csukával az öböl, folytatta Hedström cipésmester. Hjalmar Schampi ott, azon a parton rakott tüzet, leültünk mellé, disznóhúst sütöttünk, kávéfőztünk. Abban az időben azt sem tudtuk, mi fán terem a horgászengedély. Fogóvasat raktunk sörösüvegekbe.

Egy ilyen művészi alkotás, vetette közbe Jenő herceg, hogy úgy mondjam, örök időkre szavatolja a horgászengedélyt.

Zakri Hägg épp ott szokta kirakni a varsát, ahol a kép végződik, lelkesedett Hedström cipésmester. Abban a csónakban meg a finnåsi Evald Dahlberg ül, neki is volt ott vejszéje, megismerem.

Régóta töröm a fejem, szólt Tarka Kartonlap, hogy ki a csoda lakhatott azon a földnyelven álló kis kunyhóban?

Én tudom, szólt Hedström cipésmester, Stenbergné, egy Släppträskből való fűrészmolnár özvegye. Nyári estéken kint ült a lépcsőn, füttyörészett a madaraknak.

Nos, sóhajtott fel Tarka Kartonlap, legyen hát öt korona. Mert hogy bizonyos értelemben ez a kép már a maga tulajdona.

Amikor megint kerékpáron ültek, és nyugat felé karikáztak, Tarka Kartonlap hirtelen megszólalt: Sokszor iszonyú nehéz megválni a festményeimtől. Mintha mind az én húsom volna.

Érkezésükkor Edvard Sundström épp a múlt évi avart gereblyézte az udvaron.

Talán a háborús válságbizottságtól jöttek az urak? kérdezte elsöre.

Furcsán beszélt, mint akinek be van dugulva az orra és túl nagy a szájnyílása.

Dehogy, válaszolta Tarka Kartonlap. Arra viszont mérget vehet, hogy egy nap ők is megjelennek.

A mi feladatunk, vette át a szót Jenő herceg, sokkal kellemesebb.

Tőkebefektetésről van szó, magyarázta Tarka Kartonlap. Manapság minden előrelátó ember a művészetbe fekteti a vagyonát.

Pedig azt mondták, jönnek, mondott ellent Edvard Sundström. Mármost a válságbizottságtól. Szó szerint ezt mondták.

Ha majd eljönnek, szólt Tarka Kartonlap, biztos körülnéznek a házban. Akkor pedig fontos, hogy a háza kellemes hatást keltsen. És semmi nem kelt kellemesebb hatást, mint egy művészi alkotás.

Erre nem gondoltam, bólintott Edvard Sundström.

Az olyan embert, akinek művészi alkotás díszíti a háza falát, szólt Tarka Kartonlap, sokkal többre becsülik, mint azt, akiét nem.

És már hozta is a képet a csomagtartóból, a herceg pedig nyújtotta a karját.

Kettejük közül kiben tisztelhetem a művészt? kérdezte Edvard Sundström.

Bennem, válaszolta Tarka Kartonlap.

Edvard Sundström jól megnézte a festményt.

És megállapította, hogy már sokszor járt a képen ábrázolt helyen. Tudta, ki ül a csónakban, az illetőt Landinnak hívták, Norsjövallenből jött. Sundström is nem egyszer húzta nekik a vontatóhálót. És jól ismerte a sánta özvegyembert, aki a földfokon álló kis házban lakott. A paplak közelében. A magaslatot meg Arnbergnek hívják.

Ha jól meggondolom, szólt Tarka Kartonlap, borzasztó, hány festményemtől kell megválnom! Szét kell szórnom őket!

Ez igen, hümmögött Edvard Sundström, és le nem vette volna tekintetét a festményről. Azt hiszem, igaza van. Ez valóban maga a művészet.

Arról nem is beszélve, szólt Jenő herceg néhány hüvelykkel magasabbra emelve a képet, hogy ilyenkor megerősítést nyer a művészetbe vetett hitünk, a szó tágabb, egész életünket átfogó értelmében.

Hét korona ötven, közölte Tarka Kartonlap.

Nem lehetne mindjárt kettőt venni? kérdezte Edvard Sundström.

Ha jól meggondolom, válaszolta Tarka Kartonlap, az életben minden, a művészet is ki van porciózva. Ám ha rendkívüli igény jelentkezik, minden lehetséges. A szükség törvényt bonthat még a mostani sovány esztendőkben is.

Reggeli után Lydia néni elmosogatott, felsöpörte a padlót, összeszedte az üres sörösüvegeket és nagyjából letörölte a port. A tűzhelyen fél marhafej főtt meg hat

sertéscsülök, a néni tüdőkását akart készíteni, úgy tervezte, később fölmege Bergströmékhez, tőlük vesz heringet, a hagymás-ecetes mártásban párolt, sült heringfilét eddig még minden lakója szerette. A tangóharmonikát a tokjába téve beállította a lépcső alá. Megvárta, míg a tüdőkása leve fölforrt, akkor bevetette az ágyakat, előbb az emeleten, majd a két lenti helyiségben.

Utoljára az alkóiban ágyazott be. Méghozzá akkor tájt, amikor Tarka Kartonlapnak és Jenő hercegnek sikerült két festményt Edvard Sundströmre sóznia.

A párna alatt ott volt a különös vendég hálóinge.

A néni kivette, maga elé tartotta, tüzetesen megvizsgálta. És végre kinyílt a szeme.

A hálóing ugyanis selyemből készült. A gallér, a nyakkivágás és az ujjak pompás ezüstfonallal voltak körbehímézve. A hálóing mellzsebéből kikandikált egy selyem zsebkendő, a mellrészt pedig arannyal hímzett hercegi címer, valamint Jenő herceg monogramja díszítette. A hálóingen alul korona-mintás csipkeszegély futott körbe.

A néni csak ekkor döbönt rá, hogy ki a vendége. Fényképen számtalanszor látta ugyan a *Norra Västerbottenben* meg különböző hetilapokban. Most viszont fölismerte. A herceg tényleg *hasonlított* önmagára.

És mit tettél ekkor? kérdeztem, miközben a szájába csurgattam a vizet.

Tanácstalan lettem, elbizonytalanodtam, magyarázta. Máskor, más lakók esetében is átéltem már ilyesmit, de akkor nem voltak bizonyítékaim. Kábítószert adtál? kérdezte.

Dehogyan, válaszoltam. Nincs szükséged kábítószerekre.

Akkor a virág az oka, mondta. Annak van olyan bóditó illata.

Odébb tettem a muskátlit.

Hihetetlenül nagy különbség, hogy valaki Jenő herceg, vagy hogy csak hasonlít rá, szögezte le Lydia néni. A képzelet nem azonos a valósággal.

Ekkor megint eszébe jutott a dán dog. Ki viseli gondját Lolának, ha én nem leszek? kérdezte.

Lola régesrég elment, emlékeztettem, egy marhaállcsont akadt meg a torkán. Ne mondd, hogy nem emlékszel rá, agyon kellett lönünk, de hát ennek már jó ideje.

Telefonáltam Umeå-ba, fölhívtam a megyefőnököt, folytatta Lydia néni. Persze nem akarták kapcsolni. Ilyen-olyan urak meg hölgyek jöttek a telefonhoz, azt mondták, mondjam meg, miről van szó, ők majd elintézik. Mert hogy a megyefőnököt nem lehet mindenféle piszlicsáré ügyekkel zavarni.

De hogy jutott eszedbe, hogy őt hívd? kérdeztem.

De hisz logikus: a megyénkben ő képviseli a királyt, válaszolta Lydia néni. Így ez volt az egyetlen ésszerű megoldás. Végül már azt mondtam, hogy az állam biztonsága forog kockán.

Az állam biztonsága? tamáskodtam.

Az, az, válaszolta Lydia néni. Merthogy minden lehetséges. Pedig akkor még azt sem tudtam, mit jelent az állam biztonsága.

Így kénytelenek voltak telefonhoz hívni a megyefőnököt. Én pedig egyenesen nekiszegedtem a kérdést, kapott-e esetleg olyan hírt, miszerint a királyi család valamelyik tagja eltűnt volna? Jött-e Stockholmból valami erre vonatkozólag? Nem, nem jött, válaszolta a megyefőnök.

Merthogy én, mondta a néni a telefonban, gondjaimba vettem Jenő herceget. Igazán kellemes és igen jóképű férfi, igen, a legszebb, akivel találkoztam, ennek ellenére nem vállalhatok ekkora felelősséget.

Ezzel a megyefőnök tökéletesen egyetértett.

Merthogy sohasem tudni, tette hozzá a néni. Igaz, vele nincs semmi baj. De hát ő is csak művészember. És ezekben a mai időkben...

A megyefőnök megígérte, hogy utánaéz a dolognak. Méghozzá diszkrétan. Arra kérte a nénit, tegyen úgy, mintha semmiről sem tudna. Rövidesen jelentkezik. Volna szíves megadni a telefonszámát? Fontos, hogy a herceget, pontosabban a *feltételezett* herceget ne nyugtalanítsuk, és ne tegyük ki semmi veszélynek.

Kölcsönkérte a kerékpáromat, közölte Lydia néni. Most épp Herman művész úrral túrázik. De biztosíthatom: jó kezekben van.

Tarka Kartonlap és Jenő herceg közben elérte a Svartlundbe vezető út elágazásánál álló Harnesk-házat. Megálltak a kertkapuban. Bentről orgonamuzsika szűrődött ki. Ünnepeles képpel vártak, míg a zene el nem hallgatott.

Ekkor kopogtak, majd beléptek az ajtón. Klas Harnesk a harmóniumnál ült, fehér botját a hangszer rézzel kivert oldalához támasztotta.

Igaz, hogy tökéletesen botfűlű vagyok, kezdte mondókáját Tarka Kartonlap, mégis úgy vélem, hogy ön Bach G-dúr fűgáját játszotta.

Nem, nem, szólt közbe Jenő herceg, ez a C-dúr prelúdium és fűga.

Nincs igaza, válaszolta Klas Harnesk. Valóban a G-dúr fűgát játszottam.

Most láthatja, szólt Tarka Kartonlap, mennyit jelent az ösztön és a művészi sugallat!

A falgerendát jöttek megjavítani? kérdezte Klas Harnesk.

Nem, válaszolta Jenő herceg. Ilyesmi nem állt szándékunkban.

Azt hittem, a köműves van itt a segédjével, szólt Klas Harnesk. Merthogy olyan vakolat-szagúak.

Ez nem vakolat-, hanem festékszag, világosította fel Tarka Kartonlap. Egyébként Tarka Kartonlapnak hívnak, festőművész vagyok. Ő pedig Örsén úr, a segédem.

Sajnos én nem látok, szólt Klas Harnesk. Ennek folytán nem csodálhatom meg a képeiket. A többiek meg nincsenek itthon.

Ennek nincs jelentősége, szólt Tarka Kartonlap. Az igazi művészet éppúgy szól a vakokhoz is. A festészetet a vakság nem befolyásolja. Ha én vak volnék, hallás alapján festenék.

Egész létünk a világ folyamatos értelmezése, szólt közbe Jenő herceg.

De mi az, hogy festmény? kérdezte Klas Harnesk.

Ez például egy táj, magyarázta Tarka Kartonlap. Az asszisztensemnek egy tájkép van a kezében.

De mi az, hogy táj? érdeklődött tovább Klas Harnesk.

Zongoraszékét a szoba belseje felé fordította. Arcával feléjük fordult, fekete haja zsirosan fénylett, fehér ing, gyárilag bogozott, gumiszalagos nyakkendő volt rajta.

Ez itt az ég meg egy tó, magyarázta Tarka Kartonlap. Az ott egy magashegység gerince. Előtte egy alacsonyabb hegy, odébb pedig erdők és lápföldek húzódnak. Alul egy földnyelv nyúlik be a tóba, a földnyelven piros házikó.

Ezekhez, vette át a szót Jenő herceg, még néhány lombos fa meg fenyő társul. Ja, és egy evezős csónak úszik a vízen.

Néhány lépést tett előre, mintha azt akarná, hogy a vak jobban lássa.

És ezek mind, hogy is mondjam, egyetlenegy képben koncentrálódnak? kérdezte Klas Harnesk. A magashegység, a tó, a fenyves meg a csónak?

Ahogy mondja, szólt Jenő herceg, ha pedig az imént felsorolt elemek összeállnak, készen is van a táj.

A táj! kiáltott nagyot Tarka Kartonlap. De nem ám akármilyen táj. Hanem *a táj!*

Tüneményesen szép lehet, sóhajtott fel Klas Harnesk.

Ez bizony az, szólt Tarka Kartonlap, ez a legkevesebb, amit erről elmondhatunk.

Elöttem soha senki nem vetette föl ezt a témát, szólt Klas Harnesk. Bizonyára kímélni akartak.

A világ csupa félreértelmezett figyelmesség és jóindulat, beszélt Tarka Kartonlap. Ezért legelőször ki kell törnie abból a védő-óvó bábból, amelybe a részvét be-

zárja. Olyannak kell látnia a világot és a természetet, amilyen. Nincs véletlenül felesleges söre?

Sajnos nincs. Szeszest italt nem tartunk a Harnesk-házban.

Őn, szólt Jenő herceg, ha megengedi, hogy kissé talányosan fejezzem ki magam, minden bizonnyal birtokában van annak a különleges látásmódnak, mely lehetővé teszi, hogy e festmény ezernyi rejtett szépségét fölfedezze.

Azt hiszem, igen, válaszolta Klas Harnesk. Ahogy mondtam, tökéletesen vak vagyok. És mégis, kétségkívül birtokában vagyok valamiféle látásnak. Már többször eszembe jutott.

A műtermünkben, szólt Jenő herceg, van még egy befejezetlen festményünk, amelyen halak úsznak.

Köszönöm, halat nem kérek. Ez a tájkép viszont, és ezt el kell ismernem, tagadhatatlanul örömet hoz. Most, hogy ilyen közel kerültem hozzá.

Őt korona, közölte Tarka Kartonlap. Az igazi művészet általában elképesztő összegeket kóstál. De öntől csak ennyit kérek. Mert látom, hogy komolyan értékeli a művészetemet.

Be van keretezve?

Nincs, válaszolta Tarka Kartonlap. De hát mondja, mi öröme telne egy képkeretben? Nem a festmény a fontos?

Ritkán van alkalmam beszélgetni ilyen témáról valakivel, örvendezett Klas Harnesk.

Az inge zsebéből összehajtogatott ötkoronást húzott elő, feléjük nyújtotta. Tarka Kartonlap azonnal zsebre gyúrta.

Fölkísérték az emeleten lévő hálókamrájába, a férfi valósággal ugrált fölfelé a lépcsőfokokon. Segítettek neki, hogy egy rajszeggel a falra erősítse a festményt, aztán indulni akartak. Klas Harnesk utánuk szólt: Igazán különös érzés, hogy *A Táj* itt lóg az ágyam fölött.

A vendégek ismét kerékpárra ültek, távozóban hallották még, hogy Harnesk Buxtehude Passacagliáját intonálja.

És visszahívott a meggyefőnök? faggattam Lydia nénit.

Még hozzá villámgyorsan. De olyan halkán motyorgott a telefonban, hogy alig értettem a szavait. Igaza volt, suttogta, Jenő herceg valóban eltűnt. És ez a királyi családot borzasztóan fölzaklatta. Most persze boldogok, hogy épségben előkerült. Érte mennek. Úgy hogy ne nyugtalankodjon. De egy szót se senkinek, még magának Jenő hercegnek sem árulhatja el, hogy ő Jenő herceg. Az udvar rendkívül hálás. Bizton számíthat valami jutalomra. Milyen idő van arrafelé? És az útviszonyok?

Kifogástalanok, válaszolta Lydia néni. Szinte nyár van. Épp ma láttam egy barázdabilletet.

A telefonbeszélgetést követően sokáig törte a fejét, hogy vajon mi lesz a jutalma. Lehet, hogy kitüntetik? Vagy engedélyezik neki az alkohol kimérést? Esetleg valami mást?

Végül kaptál jutalmat? kérdeztem.

Mindössze egy levelezőlapot kaptam Jenő hercegtől, válaszolta Lydia néni. Azon is a borsóleves receptje után érdeklődött. Csakhogy én soha nem főzök recept alapján.

Azért csak származott valami hasznod a dologból, szóltam.

Most aludnom kell, vágta rá a néni.

Na persze, válaszoltam. De legalább érte mentek?

Amikor Tarka Kartonlap és Jenő herceg hazaért, Lydia néni az udvaron várta őket. Fekete gyapjúruhába öltözött, amit fehér hímzés díszített. Mélyen tétet hajtott, és így szólította a vendéget: Királyi Fenség!

Mi bajod, Lydia? kérdezte Tarka Kartonlap. Mi lelt?

Majd én elrakom a kerékpárt, folytatta Lydia néni, továbbra is Jenő herceg felé fordulva.

Ó, erre igazán nincs szükség! tiltakozott Jenő herceg, és betolta a poros kerékpárt a használaton kívüli disznóólba.

A többiek már megvacsoráztak, de azért maradt némi tüdőkása, mandulaburgonya, vékonykenyér meg ecetes heringfilé.

Tarka Kartonlap és Jenő herceg leült a konyhában vacsorázni. Jenő herceg a villájára szúrt tüdőkása-darabokkal etette Lolát, Tarka Kartonlap nyers hagymát majszolt a sült heringhez, Lydia néni kitöltötte nekik a sört. Közben Lindgren drótos is bekukkantott, látta, hogy szerencsés napjuk volt, gratulált.

Végül mindannyian leültek a közös ebédlőben. Volt, aki most indult útnak, volt, aki most jött meg. Engdahl csipke- és hímzéskereskedőnek Borásból új áruja érkezett. A párnahuzathoz való széles csipkét kiterítette a padlón, jól mutatott a rongyszőnyegen. Megint más, minden bizonnyal Bruhn rövidáru-kereskedő, aki közben visszatért üzleti újáról, egy a csipkékről szóló könyvből olvasott föl.

A csipke mindig túl akar lépni önmagán, csipkéből sosem elég, a csipke soha sincs befejezve, túlbujáznak, átlépi kereteit, amelyek pedig egyidejűleg a foszlás és a legszigorúbb formák határvonalai. Különös módon minden csipkével szegett anyag a végtelenség irányába mutat. A csipkében testet ölt az érzékefelettség, hogy azt ne mondjam, létünk szellemi tartománya.

Lydia néni nem ült közéjük, hanem az ajtóban állt. Időnként kiment a konyhába, és meghúzta az asztalon álló barna sört.

Én mégis a képkeretre szavazok, mondott ellent Jenő herceg, az egyszerű képkeretre. Egy rendes fakeret

ugyanis világosan megmutatja, hol végződik a mű. És így világossá válik az emberi szem számára, hogy mihez kell magát tartania. Persze a világért le nem becsülném az előttünk lévő művészi alkotást. Csak azt mondom, hogy a szegélyléc, különösen ha formás és aranyozott, jól mutatja azt a biztonságot, bizalmat és állandóságot, amire mindannyiunknak oly nagy szükségünk van.

Csakhogy Bruhn rövidáru-kereskedő gyorsan letorkolta Jenő herceget.

Örsén úr, szólt, én azt hiszem, az emberiség találmányai közt legelső helyen a csipkeverő párna áll! Férfiak és nők, hajlott hátú, nem egyszer ősz matrónák görnyedtek mellettük évszázadokon át, és hoztak létre áttetsző, csodás mesterműveket! Ilyen légies kézimunkákat! Francia barokk csipkéket! Tønderi csipkéket! Brüsszeli csipkéket! Velencei domború csipkéket! Vadstenai csipkéket! Hogy azt az egyedülálló műremeket, amelyet Engdahl úr itt most bemutat, ne is említsem!

Amikor itt tartott az áradozásban, begördült a ház elé az Umeå-i megyefőnök hatalmas, fekete limuzinja. A Storgatanra nyíló ajtó előtt állt meg. Két libériás úr szállt ki a kocsiból, vállukon két-két aranybojt fityegett.

Meg sem kellett szólalniuk. Mélyen meghajoltak Jenő herceg előtt. A herceg fölneézett, azután felállt, Lydia nénihez lépett, kissé előre hajolt, megfogta a kezét és megcsókolta.

Drága Lydia kisasszony, mondta, valahányszor alkalmam nyílik rá, mindenfelé ajánlani fogom az ön intézményét!

Elbúcsúzott lakótársaitól, mindenkire intezett néhány érhetetlen szót, mindenkivel kezét fogott. Tarka Kartonlaphoz volt egy kérése, kért tőle valami szerény emléket, mint mondta, szívesen magával vinne egy olyan tárgyat, amely mindig emlékeztetni fogja arra a rövid időre, amit szerencséje volt vele együtt eltölteni.

Örsén úr, szólt Tarka Kartonlap, kérése ilyenformán lehetetlen. De ha fizet mondjuk három koronát, viheti Isten hírével!

Távoztak, elől az egyik libériás úr szorította melléhez a herceg kezításkáját, mögötte a másik inas vitte a herceg maradék sörét, utolsóként lépkedett Jenő herceg, kezében a befejezetlen festménnyel, amelyen Lydia néni halai úszkáltak Tarka Kartonlap vizeiben.

Amikor elmentek, Lydia néni becsukta az ajtót. A vigécek tovább beszélgettek, egyikük sem vette a fáradságot, hogy kibámuljon az ablakon, és a tovaguruló limu-

zin után nézzen. Láthatóan egyiküket sem izgatta Örsén úr váratlan és egy csöppet ünnepélyesre sikerült távozása. Pedig valamennyien valami hasonló eseményre vártak egész életükben.

Gondolom, ez volt a legfigyelemreméltóbb dolog életemben, állapítottam meg. Mert hát... gondold meg! Mégiscsak, Jenő herceg!

Ugyan, fitymálódott Lydia néni. A legfigyelemreméltóbb az volt, amikor Rozsdamentes Karlsson megérkezett. Kezen állva jött be az ajtón, útításkáját a térdhajlatában tartotta, és a konyhában szaltózott egyet a vízeshordó fölött.

És mi történt Tarka Kartonlappal? kérdeztem.

Tarka Kartonlappal?! Róla senki sem tudja, hova lett.

Majd azt mondta: Megéheztem. Fárasztó dolog, amikor az ember éhes. És én folyton éhes vagyok.

De hisz most ettél, válaszoltam. Húsgombócot fehér mártásban. Meg gyümölcslevest.

Ja vagy úgy, szólt. Ha te mondd.

Tovább faggattam Tarka Kartonlap felől.

Kirunába utazott, válaszolta a néni. Érdeklődj utána Kirunában!

De mielőtt még elaludt volna, így szólt: El ne felejtsem megrendelni a tűzifát. Küszöbünkön a tél. Félek, hogy Engdahl, Bruhn meg Olle Karlsson meg találnak fázni, és reumások lesznek.

Ez minden, amit tudok.

Hazatérve Waldemarsuddébe Jenő herceg fáradhatatlanul dolgozott a vásznon, amelyet Tarka Kartonlaptól kapott. Folytatta, levakarta, újrafestette, időnként félretette, aztán megint elővette, hozzátett valamit, ami eszébe jutott, vagy letakart egy régi részletet, a mű nagyon lassan kezdett formát ölteni. Ha azonban a „Gözhajó és felhőkarcolók” címet viselő festményét (Waldemarsudde, katalógusszám: 724) alapos művészettörténeti vizsgálatnak vetik alá, találni fognak a jelenlegi réteg alatt egy régebbi, hogy úgy mondjam eredetibb víz-tömeget, amelyben ma is ott úszkálnak Lydia néni halai. Ez szilárd meggyőződésem.

Amikor legutóbb fölkerestem a Karlshem Penziót, az épület üresen állt, azt tervezték, hogy néhány hét múlva lebontják. Csupán egy háttámla nélküli, fonott szék állt az ebédlőben. A széken Olle Karlsson ült. Előredőlve, furcsán kicsavart vállal és karokkal, kifordult csuklóval játszott a hátára szerelt tangóharmonikán *Az avestai zuhatag morajlását.*

Odaadó hívük

Torgny Lindgren